

Linda Cathea Moe

Autokratisering i Ungarn: Er politisk kultur en forklaring på utviklingen?

Bacheloroppgave i Statsvitenskap

Veileder: Henning Finseraas

Mai 2020

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Linda Cathea Moe

Autokratisering i Ungarn: Er politisk kultur en forklaring på utviklingen?

Bacheloroppgave i Statsvitenskap
Veileder: Henning Finseraas
Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Autokratisering i Ungarn: Er politisk kultur en forklaring på utviklingen?

Linda Cathea Moe.

POL2900: Bacheloroppgave i statsvitenskap.

Politisk adferd og politisk kommunikasjon.

Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU.

Våren 2020.

Innholdsfortegnelse:

1.0	Innledning.	Side 3.
2.0	Begrepsavklaring.	Side 4.
3.0	Demokratisering og autokratisering.	Side 5.
3.1	Den første demokratiske bølge.	Side 5.
3.2	Den første bølge av reversering.	Side 5.
3.3	En ny demokratiseringsbølge.	Side 6.
3.4	Den andre reverseringsbølge.	Side 6.
3.5	Den tredje demokratiseringsbølge.	Side 6.
3.6	Huntingtons nøkkelfaktorer.	Side 6.
3.7	Supplerende forskning.	Side 8.
	3.7.1 Lührmann og Lindberg.	Side 8.
	3.7.2 Cassani og Tominis begrepsavklaring.	Side 9.
4.0	Studiet av politisk kultur.	Side 12.
	4.1 Revolusjonerende vitenskap.	Side 12.
	4.2 Konkurrerende perspektiver.	Side 13.
5.0	Metode.	Side 16.
6.0	Analyse.	Side 17.
7.0	Drøfting.	Side 21.
8.0	Oppsummering.	Side 29.
9.0	Litteraturliste.	Side 31.

1.0 Innledning.

Samuel P. Huntington hevder verdenspolitikken i løpet av de siste to hundrede årene har gjennomgått bølger av demokratisering med påfølgende reverseringsbølger.

Han mener at en reverseringsbølge må påberegnes etter den bølgen av demokratisering verden har vært vitne de siste 40 årene (Huntington 1991:16). Flere hevder at vi nå er i starten av en reversering mot autokratiske regimer (Lührmann og Lindberg 2019). Om dette stemmer- står stater i Europa som Ungarn i fare for autokratisering? Kan Ungarns politiske kultur gi noen forklaring på reverseringen?

Oppgaven starter med en kort begrepsavklaring. Deretter presenteres teorikapitlene hvor jeg i kapittel 3 kort tar for meg demokratiserings- og reverseringsbølger. Her vil i hovedsak Samuel P. Huntingtons studier om demokratiseringsbølger bli vektlagt. Supplerende forskning av Anna Lührmann og Staffan Lindberg vil deretter bli presentert, i tillegg til Andrea Cassani og Luca Tominiis syn på definisjonen av autokratisering.

Kapittel 4 presenterer forskningen på politisk kultur. Her vil hovedsynspunktene i Almond og Verbas arbeid innenfor studiet om politisk kultur bli presentert innledningsvis. Dette fordi deres surveybaserte bidrag til forståelsen av politisk kultur har vært sentral på feltet. Deretter følger en presentasjon av Ingleharts konkurrerende teori om forholdet mellom økonomi og politisk kultur.

I kapittel 5 blir valg av metode fremlagt hvor jeg gjør kort rede for hvorfor jeg har benyttet meg av casestudie i denne oppgaven. Casestudien vil undersøke nærmere utviklingen i Ungarn. I kapittel 6 vil jeg i analysedelen kort presentere funnene jeg har gjort før jeg i kapittel 7 drøfter de empiriske resultatene ved bruk av offentlige publikasjoner, fagartikler og annen relevant litteratur.

Min hypotese er at vi nå opplever at Ungarn står i fare for å miste demokratiske styre, og at aspekter innen den politiske kulturen kan være en viktig årsak til autokratiseringen. Min hypotese er at de ungarske borgernes nedarvede undertrykkede borgerkultur, mistillit til demokratiske institusjoner og fravær av politisk engasjement har lagt til rette for autokratiseringen. Avslutningsvis vil oppgaven kommentere de empiriske funnene.

2.0 Begrepsavklaring.

I denne oppgaven vil autokratisering bli forstått etter Cassani og Tominis definisjon. Det vil si enhver form for demokratisk reversering uansett et regimes utgangspunkt (Cassani og Tomini 2018). Dette fordi jeg mener deres definisjon av begrepet gir en mer presis oppfatning av hva autokratisering er.

I kapitlet om politisk kultur har jeg valgt å beholde de engelske faguttrykkene Almond og Verba bruker uten å oversette disse til norsk. Dette fordi jeg mener at ved å bruke de originale uttrykkene er det lettere for leseren å skille de ulike kategoriene.

Å forsøke å forklare begrepet «politisk kultur» er krevende da begrepet i seg selv er diffust og omfattende. Det omhandler store deler av politikken i alt fra styringsformer, de offentlige institusjonene, borgernes politiske deltakelser, normer og verdier, tillitt til det politiske systemet, politisk kunnskapsnivå blant befolkningen og ikke minst befolkningens holdninger hva det angår politiske beslutninger som fattes (Østerud 2007:194). Politisk kultur gjenspeiler i så måte befolkningens oppfattelse av den politikken som omgir dem.. Alt i fra velferdsoppbygging, likestillingsspørsmål, individuell frihet til toleranse både hos sine medborgere og det politiske systemet til religion, nasjonalisme og patriotisme (Sodaro 2008:295).

3.0 Demokratisering og autokratisering.

3.1 Den første demokratiske bølgen.

Samuel P. Huntington skriver i sin bok «The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century» at verden har gjennomgått tre demokratiseringsbølger siden den industrielle revolusjonen med påfølgende to reverseringsbølger (Huntington 1991:16). Den første lange bølgen av demokratisering fant sted mellom 1828 og 1926 og varte i underkant av 100 år. Den hadde sine røtter fra den amerikanske og franske revolusjonen men fikk sitt oppsving først på 1800- tallet. Siden de fleste land i denne tiden omfavnet demokratiet gradvis, er det vanskelig å fastsette nøyaktig når den første demokratiske bølgen startet.

Huntington viser til Jonathan Sunshine for å definere to viktige kriterier for hva som må kreves for at en stat kunne omtales som et demokrati, men etter dagens standard kan disse oppfattes som minimale krav (Huntington 1991:16). Sunshine mente at det første kriteriet er at minst 50% av voksne menn måtte ha stemmerett ved valg. Det andre kriteriet er at regimet må styres av en ansvarlig leder som må ha flertallsstøtte i valg. USA ble startskuddet for den første demokratiske bølgen ved presidentvalget i 1828 (Huntington 1991:17).

3.2 Den første bølgen av reversering.

Etter en global bølge av demokratiutbredelse, begynte den første reverseringsbølgen i starten av 1920 årene. Første verdenskrig var over og den dominerende politikken i Europa og ellers i verden skiftet fra optimisme til pessimisme. Regimer som nylig hadde tatt steget mot demokrati skiftet mot en mer autoritær eller totalitær retning. Noen stater var i tillegg nyopprettet og hadde hverken kunnskapen eller de rette lover, institusjoner eller ledere til å opprettholde videreføringen av demokratiet. Bare fire av de sytten statene som i tidsperioden 1910 til 1931 gikk over til demokrati forble demokratisk etter denne perioden (Huntington 1991:18). Da Hitler kom til makten i Tyskland i 1933 endte også Tysklands demokrati og Europa gikk inn i en periode med nasjonalisme og økende polarisering. Over hele verden opplevde stater militærkupp, reversering fra demokrati mot diktatur og autokrati og totalitærisme. Disse regimeforandringene gav grobunn til kommunismen og i tiåret før den andre verdenskrig begynte, var politikken preget av mye uro. Denne første reverseringsbølgen holdt stand i 20 år og varte fram til 1942 (Huntington 1991:16).

3.3 En ny demokratiseringsbølge.

Den andre demokratiseringsbølgen begynte i følge Huntington i 1943, under den andre verdenskrig. Dette var en kortere bølge tidsmessig enn den første, og man regner med at denne bølgen varte fram til 1962. Allierte styrker som befant seg på okkupert jord fikk sakte med sikkert gjeninnført delvis demokratiske institusjoner og lover i datidens Vest- Tyskland, Østerrike, Japan og Korea mens tidligere Sovjet forhindret at land som Ungarn og Tsjekkoslovakia ble en del av denne demokratiske prosessen (Huntington 1991:18).

3.4 Den andre reverseringsbølgen.

Den andre reverseringsbølgen kom på slutten av 1950- tallet og varte en god stund ut på 1970-tallet til i 1975. Overgangen fra demokrati til andre autoritære regimer skjedde spesielt i Latin- Amerika hvor demokratiske institusjoner ble overtatt av et autoritært regime via militærkupp. I Asia og i Europa falt det greske og tyrkiske demokratiet i militærkupp. 32 av statene som før 1958 hadde vært demokratisk var innen midten av 1970- tallet gått over til autoritært styre (Huntington 1991:23).

3.5 Den tredje demokratiseringsbølgen.

Huntington mente vi befant oss i den tredje demokratiseringsbølgen da han utga sin forskning. Startskuddet for den tredje bølgen startet i 1974 i Portugal og er en fremdeles pågående prosess. I løpet av de femten årene fra 1974 og fram mot 1990 gikk rundt 30 stater i Europa, Asia og Latin-Amerika gjennom prosessen fra autokrati mot demokrati (Huntington 1991:23).

3.6 Huntingtons nøkkelfaktorer.

I følge Huntington kan både demokratiseringsbølger og reverseringsbølger finne sted samtidig eller overlappe. Dette fordi det finnes både geografiske, kulturelle, økonomiske og politiske forskjeller som kan være pådriver for regimeskifter. Videre mener han man må se på de foregående reverseringsbølgene for å finne svar på hvordan man kan forutse hvilke stater som i fremtiden kan stå i fare for autokratisering. Huntington presiserer at det ikke er én enkelt hendelse eller variabel som i seg selv kan være årsak til et regimeskifte. Både demokratiseringene og reverseringene han observerte utfoldet seg ulikt fra land til land. Han fremhever likevel flere nøkkelfaktorer fra sin analyse om de to tidligere reverseringsbølgene

som han hevder har likhetstrekk med hverandre. Det første aspektet angikk årsakene til autokratisering og mente å kunne finne generelle mønster:

- 1). Manglende demokratiske verdier blant elite og i befolkningen generelt.
- 2). Økonomisk krise eller økonomisk kollaps som førte til sosiale konflikter, som økte behovet for løsninger som kun lot seg innføres ved hjelp av autokratiske regimer.
- 3). Sosiale eller politiske polariseringer, ofte innført av venstreorientert partier i forsøk på å introdusere eller tilsynelatende introdusere for mange store og betydelige sosioøkonomiske reformer på kort tid.
- 4). Opprettelsen av konservativ middelklasse og elite for å ekskludere venstreorienterte og lavere klasse fra politisk påvirkning og makt.
- 5). Endringer eller sammenbrudd av lovverk og orden som følger av terrorisme eller opprør i befolkningen.
- 6). Intervensjon eller påvirkning fra andre autoritære stater.
- 7). «Snowball-effekten». Ideen om at andre staters årsaker til demokratisk kollaps videreføres til andre stater.

Den andre faktoren Huntington trekker fram er at nesten alle reverseringer mot autoritært styre ble iscenesatt av de demokratiske regimenenes maktpersoner eller noen som stod disse maktpersonene nær. Dette tolker han som en indikasjon på at befolkningen ikke ville stemt fram et autokratisk styre ved frie valg. Majoriteten av overgangene skjedde ved statskupp (Huntington 1991:290).

For det tredje viser han til at både i den første og andre reverseringsbølge ble de demokratiske regimene erstattet av nye former for autoritære regimer. Med andre ord, på lik linje som demokratier så vil autoritære regimer lære av sine feil og utvikle nye metoder for å komme til makten (Huntington 1991:292).

Selv om de tidligere bølgene ikke kunne forutse når eller hvordan den neste reverseringen ville utarte seg, presenterte han noen årsaker til at et demokrati kunne gå tilbake til autoritært styre og som videre forskning burde være årvåken mot:

- 1). Svikt i de demokratiske institusjonene kan undergrave demokratiets og statens legitimitet. Alt fra velferd, likestilling, økonomisk vekst og operativt rettssystem kan føre til misnøye i befolkningen.

- 2). Økonomisk kollaps kan undergrave demokratiet og man må forvente demokratisk reversering når slike situasjoner oppstår i et samfunn.
- 3). En reversering i ett land bør overvåkes på grunn at den potensielle «snowball-effekten» der andre land følger etter.
- 4). Selv om et land ikke reverserte kunne andre lands reversering påvirke andre demokratiers legitimitet om den reverserende staten hadde samme problemer med demokratiet som det landet som forble demokratisk. Dette blir beskrevet som omvendt «snowball-effekt».
- 5). Om et ikke-demokratisk lands makt og økonomi vokser kan det stimulere pro-autoritære forkjempere.
- 6). Slik som under den første reverseringsbølgen kan ulike typer autokratiske regimer oppstå. Huntington nevner østlige deler av Europa som utsatt for nasjonalisme og stiller spørsmål ved hvorvidt revolusjonene i Øst- Europa etter Berlin murens fall var en antikommunistisk demokratisk revolusjon eller anti-Sovjet nasjonalistiske grupperinger og hvis sistnevnte er tilfellet kunne noen stater i Øst- Europa reversere til nasjonalistiske regimer (Huntington 1991:293).

I studiet av demokratisk kultur ligger mye av fokuset på forholdet mellom ytelse og effektivitet av nyopprettede demokratiske regjeringer og deres legitimitet- med andre ord, til hvilken grad både eliten og befolkningen omfavner og viser tillitt til det demokratiske systemet. Huntington påpeker videre at nye demokratier kan befinne seg i en fastlåst situasjon. Uten legitimitet fra borgerne og eliten kan demokratiet utvikle seg effektivt, men uten effektivitet kan heller ikke demokratiet framstå som legitimt (Huntington 1991:258).

3.7 Supplerende forskning.

3.7.1 Lührmann og Lindberg.

Lührmann og Lindberg har i likhet med Huntington sett nærmere på autokratiseringsbølger. Polyarki er definert som «mangemannsvelde» og kan forekomme i både demokratiske og autokratiske stater. Begrepet ble presentert av Robert Dahl- hvorpå han lister opp institusjonelle krav til hva som må være til stede i et fungerende samfunn som stemmerett, mulighet for å ta politisk verv, politiske vedtak som fattes av folkevalgte representanter, tilstedeværelsen av frie medier, muligheten til å uttale seg om politiske saker uten frykt for forfølgelse og mulighet for opprettelsen av organisasjoner som har som mål å endre en stat politisk. (Store Norske Leksikon 2020).

Ved å fokusere på endringer i disse hevder Lührmann og Lindberg å mer nøyaktig kunne måle autokratiseringsprosessene ved hjelp av mer presise variabler enn de som var tilgjengelig for Huntington. De bekrefter likevel de tre demokratiseringsbølgene og to reverseringsbølgene som Huntington mente å observere (Lührmann og Lindberg 2019).

Lührmann og Lindberg hevder at vi er inn i den tredje reverseringsbølgen og at dette er en global utfordring. De hevder at måten Huntington definerer en demokratiseringsbølge på ikke nøyaktig måler starten på autokratisering. Dette fordi Huntington i sine analyser fokuserte på de skarpe skillene mellom demokratiske overganger og sammenbrudd slik de i samtiden gjerne utspilte seg i. De hevder at autokratiseringen verden nå er vitne til utspiller seg noe annerledes enn tidligere bølger av reversering, da moderne demokratier gradvis reverserer mot autokrati i motsetning til i form av militære kupp (Lührmann og Lindberg 2019).

3.7.2 Cassani og Tominis begrepsavklaring.

30 år etter Huntingtons arbeid er flere forskere engstelig for om en ny reverseringsbølge er under oppseiling. Det er uenigheter blant forskere om hvorvidt det er tilfellet at vi står midt i en autokratiseringsbølge, noe Andrea Cassani og Luca Tomini hevder har konseptuelt bakgrunn (Cassani og Tomini 2018). De slår fast at så lenge det er stor uenighet i forståelsen av hva en prosess som er det motsatte av demokratisering er, og de ulike formene disse prosessene kan ta, kan man heller ikke med nøyaktighet måle reverseringsbølgeteorier. De viser til at det opereres med ulike begrep på hva man skal definere som det motsatte av en demokratisering (Cassani og Tomini 2018).

Cassani og Tomini foreslår at alle former for endringer som går motsatt vei av demokratisering må kunne klassifiseres som autokratisering, både innenfor demokratier og autoritære regimer. De anser derfor demokratisk tilbakegang og demokratiske sammenbrudd som autokratiseringsprosesser. Men nettopp fordi dette forekommer i alle typer regimer kan man ikke nødvendigvis bruke demokrati som startpunkt for forskningen (Cassani og Tomini 2018). De foreslår å studere endringer i etablerte autokratier for å best kunne lære om prosessene autokratisering kan ta. Gjennom å observere disse endringene vil man kunne avgjøre hvorvidt dagens reverseringsprosesser er like alvorlig som tidligere reverseringsbølger, eller om det stemmer at de mer mildere og mer i form av hybridregimer slik Huntington fremlegger i sin forskning.

Hybridregimer kan både oppleve demokratisering og regimeskifter som går i motsatt retning. Cassani og Tomini forklarer at på lik linje som demokratisering gjelder selv for «politiske systemer som ikke oppnår å bli fullstendig demokratiske» (Huntington 1991:15) og at noen av disse statene aldri blir stabile og vedvarende demokratier, fører ikke nødvendigvis den motsatte forandringen i et regime til absolutt autokrati (Cassani og Tomini 2018).

For å kunne observere og skille de ulike regimeskiftene mot autokrati bedre deler Cassani og Tomini regimene inn i fire hovedgrupper som er ulik når det kommer til mulighet for deltakelse, konkurranse og utøvende makt. Disse kategoriene er: liberalt demokrati, mangelfulle demokrati, elektoralt autokrati og lukket autokrati.

Liberale og mangelfulle demokratier ansees som regimer om tillater konkurranse men er naturligvis begrenset i sistnevnte. Elektorale autokratier avholder valg med flere partier men begrenser tilgangen gjennom formelle og uformelle innskrenkninger til politiske rettigheter og klare brudd på valgfriheten. Lukkede autokratier gir ikke borgere noen påvirkning på hvem som styrer men kan ofte arrangere fasadevalg og er ofte ledet av en konge, militærgrupperinger eller en sivil diktator som i mange tilfeller er leder for et parti (Cassani og Tomini 2018).

Videre foreslår de at autokratisering i et regime kan ha seks former for mulige overganger:

Liberalt demokrati → Lukket autokrati

Mangelfullt demokrati → Lukket autokrati

Elektoralt autokrati → Lukket autokrati

Liberalt demokrati → Elektoralt autokrati

Mangelfullt demokrati → Elektoralt autokrati

Liberalt demokrati → Mangelfullt demokrati

Om overgangene skjer fra demokrati til autokrati deles de så inn i enten «radikale» eller «moderate» overganger. De defineres som radikale om demokratier, enten liberale eller mangelfulle, som gjennomgår en autokratisering både om utfallet er elektoralt eller lukket autokrati. Dette skjer når politisk deltakelse i et land ikke lengre er tillat. Det klassifiseres som moderat om et liberalt demokrati transformeres til et mangelfullt demokrati, enten som følger av begrensninger i utøvelse eller når innskrenkninger i politisk deltakelse fører til at elektorale

autokratier går over til å klassifiseres som et lukket autokrati. Ut ifra omfanget av autokratiseringsprosessen deler de inn overgangene i «full» eller «delvis» autokratisering. Uavhengig av startpunkt brukes full autokratisering som definisjon av alle regimer som oppretter et lukket autokrati som følger av innskrenkninger i politisk deltakelse. Delvis autokratisering beskrives som regimer som opplever begrensninger i utøvelser av institusjoner og innsnevring i offentlig konkurranse men hvor valg fremdeles er mulig (Cassani og Tomini 2018).

4.0 Studiet av politisk kultur.

4.1 Revolusjonerende vitenskap.

Gabriel Almond og Sidney Verbas studie *The Civic Culture* i 1963 var banebrytende innenfor studiet av politisk kultur. Ved bruk av survey- undersøkelser kartla de hvordan den politiske kulturen i fem utvalgte land kunne beskrives. Landene som ble omfattet av studiene var USA, Italia, Storbritannia, Mexico og tidligere Vest- Tyskland (Sodaro 2008:298). Med tilgang til representative utvalg, innføring av standardiserte spørsmål, kategorisering av svar og statistisk analyse kunne nå forskerne studere politiske holdninger, verdier og oppfattelser av politikken blant befolkningen i tillegg til deres emosjonelle aspekter. Studiet av politisk kultur gikk dermed fra å ha en filosofisk tilnærming til å gi en mulighet for å utvikle en empirisk basert teori om politisk kultur.

Almond og Verba forklarer hvordan den politiske kulturen kan opprettholde demokratiske regimer. De identifiserer noen nøkkelfaktorer. 1). Først bemerket de at en viktig og avgjørende faktor for å opprettholde og videreføre et demokrati er at den politiske kulturen i et gitt regime må være i overensstemmelse med det som er ansett som demokratiske verdier. Med andre ord- en demokratisk kultur er i så måte avgjørende for videreføring og opprettholdelse av et demokratisk regime. 2). Almond og Verba understreker videre at den politiske kulturen har sin grobunn og videreføres av de innbyggerne regimet innehar. 3). Holdninger og verdier i en befolkning er sosiale holdninger som læres gjennom en befolknings sosiale kultur. 4). Politisk kultur er et fenomen på makronivå, altså samfunnet i sin helhet. Kun ved å observere det på et makronivå kan man påvirke et regimes videreførelse. 5). En stats politiske kultur må måles på mikronivå. Ved å kartlegge innbyggernes verdier og holdninger kan man trekke slutninger til hvordan den politiske kulturen lar seg forklare og hvordan den opprettholdes i et land (Fuchs 2007:163).

Basert på respondentenes svar konkluderte Almond og Verba at et regimes befolkning kunne deles inn i tre grupper. Den første gruppen var mennesker som de omtalte som «participants». Dette var borgere som gjerne var politiske aktive, de hadde politisk kunnskap, stemte ved valg og hadde tillitt til det politiske systemet. Den neste gruppen borgere ble omtalt som «subjects». Disse var i motsetning til «participants» mindre politisk oppdatert og informert, viste lite engasjement og tillitt til det politiske systemet og de politiske aktørene. I sine svar opplyste de at de i mindre grad stemte ved valg og hadde liten tro på at deres stemme ville ha

noen påvirkning på det politiske systemet, men var ansett som loydlige borgere med respekt for statens autoritet. I den siste gruppen finner vi de som er beskrevet som «parochials». Dette er borgere som innehar liten eller ingen kunnskap om politikk, da spesielt innenrikspolitikk. Disse borgerne er ofte begrenset til sitt lokalmiljø. De har på sett og vis tatt avstand fra myndighetene og kan oppfattes som både apatiske og likegyldig i den grad at de oppfatter å ha ingen mulighet til å påvirke politikken de omgir seg med.

Almond og Verba konkluderte med at alle de landene som var omfattet av studien hadde en blanding av disse tre undergrupperingen men at størrelsen på disse gruppene varierte fra stat til stat. Almond og Verbas hypotese var at et demokratisk regime ville være mest stabilt og suksessfullt i land som omfavner en samfunnskultur, også kalt borgerkultur eller «civic culture», der man kunne finne en kombinasjon av en høy andel «participants» og «subjects» og en lav forekomst av andelen «parochials». Dette fordi en for stor andel av politiske aktive borgere ville på sikt skape til en destabilisering av det politiske systemet. De hevdet at et demokrati ville oppleve mest stabilitet om man i tillegg til de som er mest aktiv politisk også finner grupperinger mennesker som faller inn under de to andre kategoriene og som godtar status quo og som dermed ikke krever for mye av myndighetene. Både USA og Storbritannia var eksempler hvor dette var gjeldende ifølge Almond og Verba. Til kontrast påpekte de at i autoritære regimer avhengig av at de fleste i befolkningen faller inn under gruppen «subjects» og «parochials» og at de i befolkningen som var politisk aktive var i mindretall og aller helst utgjorde eliten, som igjen fungerer som støtte og opprettholdelse av det autoritære regimet. Dette fordi et autoritært regime er avhengig av at en liten del av borgerne støtter opp om regimet da frykt og makt alene ikke er nok til å holde en befolkning undertrykt på sikt (Sodaro 2007:299).

4.2 Konkurrerende perspektiver.

I 1988 ble Ronald F. Ingleharts artikkel *The Renaissance of Political Culture* publisert i *American Political Science Review*. Ved å analysere perioden mellom 1973 og 1987 mente han at land viste gjennomgående relativt høye eller lave nivåer av civic culture, "borgerkultur" - som indikerer personlig tilfredshet, politisk tilfredshet, mellommenneskelig tillit og støtte til den eksisterende sosiale orden. Han forklarer videre at de samfunnene som innehar høy indikator av borgerkultur har større sannsynlighet for å være stabile demokratier enn de som scorer lavt (Inglehart 1988:1203).

Inglehart sier seg enig i Almond og Verbas syn på viktigheten av en sterk borgerkultur men peker på svakheter i deres forskning. De gikk i følge Inglehart ut i fra at politisk kultur er et statisk konsept som kan måles kryssnasjonalt. Siden ett lands politiske kultur i seg selv må regnes som en konstant og undersøkes uavhengig av andre land, vil man ikke måle endringer i den politiske kulturen innenfor et gitt regime med Almond og Verbas metode hevder Inglehart (Inglehart 1988:1204). Det er derfor ikke mulig å vite om en stats endringer i kultur skyldes midlertidige etterkrigsvirkninger i samfunnet eller om dette er følgene av dypere, historiske videreføring av politisk kultur blant borgerne (Inglehart 1988:1204).

For at et demokrati skal kunne opprettholdes selv i dårlige tider, er det avgjørende at borgerne selv er forpliktet til å bevare de demokratiske institusjonene. Disse forpliktelsene kan komme fra tidligere personlige erfaringer rundt demokratiets økonomiske suksesser eller komme som følger av videreføring av sosial kultur i befolkningen. Dette er ikke nødvendigvis knyttet til nåværende økonomiske eller politiske prestasjoner, men er vedvarende holdninger som igjen kan påvirke det politiske systemet (Inglehart 1988:1205).

I etterkant av Almond og Verbas studier var Rational Choice Theory basert på økonomiske variabler rådende i analyser som omfattet demokratiseringsstudier. Inglehart fremlegger at økonomi er viktig men kun en av flere aspekter som forklarer opprettholdelsen eller nedbrytingen av demokratier. Dette fordi han anser økonomisk utvikling og kultur som koblet sammen i et intrikat mønster av tosidig påvirkning (Inglehart 1988:1204).

På samme måte som livstilfredshet og oppfattelse av egen lykke henger sammen, er høy grad av mellommenneskelig tillit og økonomisk utvikling sterkt knyttet sammen. Dette kan både komme av at høy grad av mellommenneskelig tillit bidrar til økonomisk utvikling men også at den økonomiske framgangen øker den mellommenneskelige tilliten i befolkningen (Inglehart 1988:1214). Inglehart hevder derfor at mellommenneskelig tillit er avgjørende for opprettholdelsen av demokrati og økonomisk utvikling. Dette kulturelle aspektet finnes i alle nasjoner og er ofte historisk forankret (Inglehart 1988:1212).

Videre beskriver Inglehart at kulturelle aspekter som personlig tilfredshet, politisk tilfredshet, mellommenneskelig tillit og støtte til den sosiale orden- altså faktorer som definerer en borgerkultur, kan ha en positiv effekt på hvordan borgerne oppfatter verden rundt dem og henger sammen med opprettholdelsen av demokratiske institusjoner (Inglehart 1988:1215).

Derfor henger disse faktorene igjen sammen med samfunnets økonomi. Land som er rangert som høyt økonomisk utviklet viser igjen til høye nivå av livstilfredshet og tillit. Om det er slik at disse kulturelle egenskapene og et velfungerende demokrati er forårsaket av økonomisk utvikling, eller om politisk kultur bidrar til opprettholdelsen av demokratiske institusjoner slik Almond og Verba hevder, er vanskelig å avgjøre men Inglehart viser til at disse faktorene er koblet sammen (Inglehart 1988:1218). Økonomisk utvikling fører ikke nødvendigvis til demokrati, men det kan legge til rette for endringer i den sosiale samfunnsstrukturen og den politiske kulturen (Inglehart 1988:1219).

Inglehart går videre med å understreke betydningen religion har i et lands kultur og hvordan dette kan påvirke borgernes adferd. (Inglehart 1988:1221). Han retter et varsko til samfunnsforskeres tendens til å undervurdere omfanget religion har hatt gjennom historien. Han viser til at i mange jordbrukssamfunn står religion svært høyt og fyller funksjoner utdanning, forskingsinstitusjoner, massemedia, kunst og andre kunnskapsinstitusjoner har i mer utviklede land. Dette er derfor en del av deres nedarvede kultur. Man må derfor være klar over at når disse landene gjennomgår en demokratiseringsprosess, vil en stor del av befolkningen fremdeles inneha en sterk religiøs kultur som nedarves i generasjoner. Disse jordbrukssamfunnene har vanligvis et tradisjonelt verdisystem som gjør sosiale og kulturelle omveltninger vanskelig (Inglehart 1988:1223).

5.0 Metode.

For å få svar på problemstillingen vil oppgaven benytte seg av enkelt-case studie. Jeg har valgt Ungarn som tema for min oppgave fordi det er et europeisk land som opplever demokratisk tilbakeslag.

Ettersom mye av forskningen gjort i studiet om autokratisering allerede er basert på kvantitativ regresjonsanalyse vil jeg med case studiet undersøke andre kilder og forsøke å finne svar på om politisk kultur kan være en forklaring på autokratiseringen som pågår i Ungarn.

En enkelt-case studie har den fordelen at metoden er kvalitativ, med liten -N og at man ved bruk av bestemt type informasjon (f. eks tekstlig, historisk eller deltakerobservasjon) kan undersøke karakteristikk ved et enkelt fenomen, forekomst eller sak. Fordelen med en kvalitativ forskningsmetode er at jeg kan gå mer i dybden i min undersøkelse av Ungarn. Jeg vil i stor grad benytte meg av faglige rapporter, faglitteratur og kilder fra internett i min analyse.

Det finnes både negative og positive aspekter med denne type forskning. Når man fokuserer arbeidet på et enkelt eksempel på et bredere fenomen kan jeg kan risikere at casestudiet viser funn som ikke gjelder generelt. Man kan også hevde at metoden har elementer som kan oppleves som uformelt og udisiplinert og at konklusjonene blir lite etterprøvbare.

Jeg vil i drøftingsdelen innhente funn fra Varieties of Democracy Instituttet. Lokalisert i Göteborg utgav instituttet i mars 2020 sin demokratirapport «Autocratization Surges-Resistance Grows». Rapporten baserer seg på data fra 179 land med hjelp fra over 3000 forskere over hele verden. Datasettet er verdens største datasett for måling av demokrati og benytter seg av sensitive data som ved hjelp av regresjonsanalyse mer detaljert enn tidligere kan oppdage små endringer. (Lührmann og Lindberg 2020). Denne kilden ansees derfor som troverdig og med så god faglig styrke at jeg har vurdert dithen at innholdet kan understreke og underbygge den påståtte reverseringsbølgen.

6.0 Analyse.

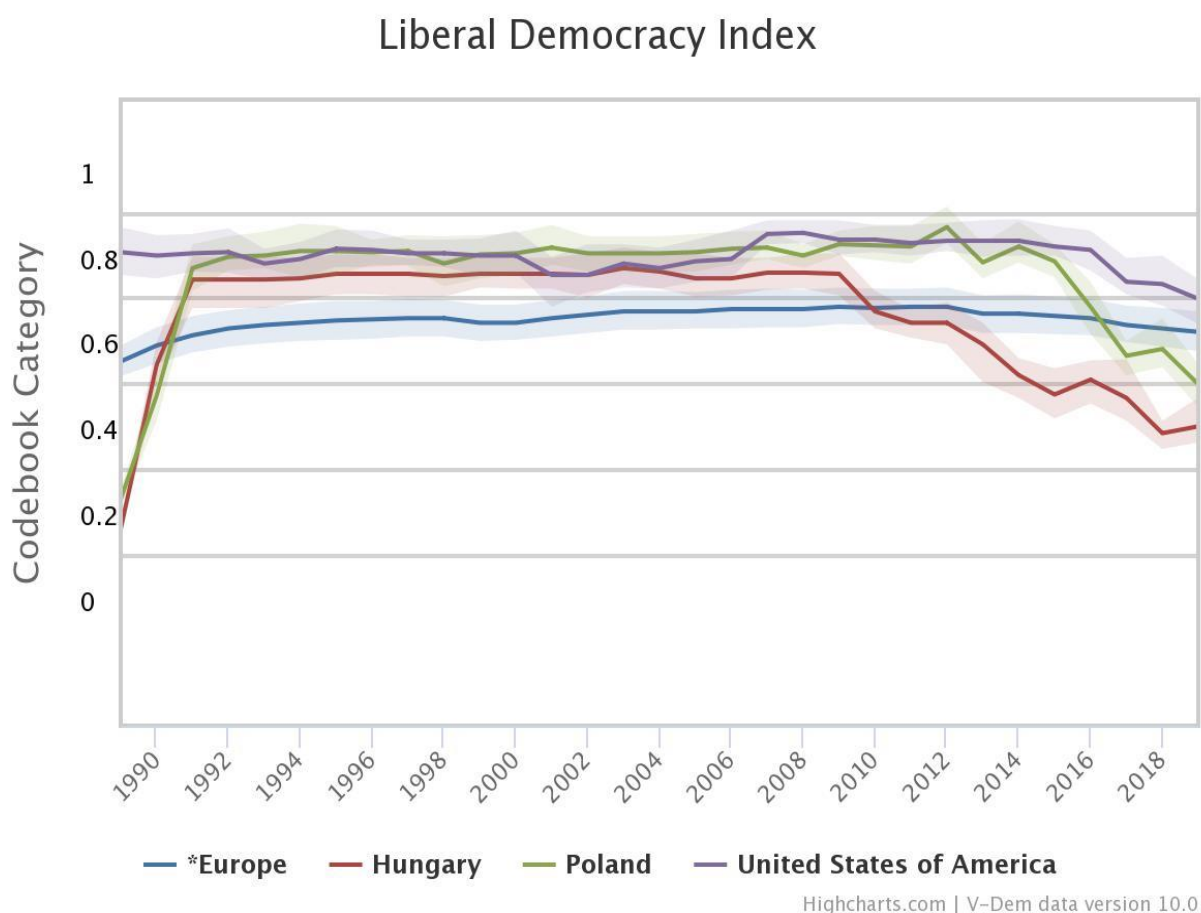
Som nevnt innledningsvis i oppgaven ville jeg se nærmere på autokratiseringsbølgen flere forskere nå hevder vi står overfor med fokus på Ungarns prosess. Jeg vil i dette kapitlet presentere kort de overordnede funnene før jeg i drøftingsdelen går mer i detalj på hvert enkelt funn.

Mine observasjoner bekrefter at Ungarn er inne i en autokratiseringsprosess. Funnene viser at det de siste årene har blitt lagt til rette for innskrenking av rettigheter hos borgere og endring av lovverk og at det finnes indikatorer på at den politiske kulturen i landet er med på å muliggjøre overgangen fra demokrati til autokrati.

Jeg har studert den nylig utgitte demokratirapporten fra Varieties of Democracy Instituttet (heretter referert til som V-Dem Instituttet). Rapporten advarer mot økende tendenser til autokratisering globalt og hevder «den tredje bølgen av autokratisering» både har fått grobunn og eskalerer. For første gang siden 2001 er ikke lengre demokratier i majoritet. I 2010 bestod 55% av verdens regimer av demokratier, mens antallet hadde falt til 48% i 2019. Hele 26 land opplevde demokratiske tilbakefall i løpet av fjoråret, en økning på 8 fra 18 i 2017. De dramatiske tallene gjør 2019 til et rekordår hva angår demokratiske reverseringer. Et godt eksempel på denne drastiske krisen er Ungarn som nå er det første autoritære regimet som er medlem av EU (Lührmann og Lindberg 2020:9). Figur 1 viser nedgangen i demokratiindeksen i Europa, USA, Polen og Ungarn.

Ungarn framstår i rapporten som det mest ekstreme tilfellet av demokratisk reversering i nyere tid. Så sent som i 2009 var landet klassifisert som et liberalt demokrati og lenge før indikatoren på valgfrihet og rettferdige og åpne valg falt i 2014, hadde både media, sivilsamfunnet og sivile rettigheter blitt begrenset. Det nye medialandskapet i Ungarn har de senere årene blitt innskrenket betraktelig og består i dag i hovedsak av statlig kontrollerte informasjonskanaler som hindrer rapportering av menneskerettighetssaker og kritikk av den sittende regjering (Lührmann og Lindberg 2020:16).

Figur 1: Liberal Democracy Index.

Kilde: Data fra Varieties of Democracy- prosjektet (Coppedge m.fl. 2020).

Samsvarende indikatorer på begrensning av pressens utøvelse finnes ved å undersøke rapporten utgitt av European Federation of Journalists i 2019. Rapporten bygger på funn gjort i samarbeid mellom International Press Institute (IPI), Article 19, Committee to Protect Journalists (CPJ), European Centre of Press and Media Freedom (ECPMF), European Federation of Journalists (EFJ), Free Press Unlimited (FPU) og Reporters Without Borders (RSF). Rapporten viser til at den ungarske regjeringen siden 2010 systematisk har gått inn for å avvikle og svekke mediens rolle ved å hindre medieuavhengighet, pressefrihet og pluralisme, forvrengt mediemarkedet, fraksjonere det journalistiske samfunnet i Ungarn og innført en dimensjon av mediekontroll som er uten sidenstykke i et EU- medlemsland (European Federation of Journalists 2019).

Jeg observerte endringer i lovverket av betydning. I 2018 innførte Ungarn en ny arbeidslov som i den senere tid har blitt omtalt som «slave- loven». Den åpner for at arbeiderne kan bli tvunget til å jobbe nesten dobbelt så mye overtid som tidligere (BBC 2018). Denne arbeidsloven gir assosiasjoner til kommunismens dager og jeg nevner dette litt senere i oppgaven. I tillegg ble det innført en anti- immigrasjonslov som nekter utenlandske arbeidere å ta seg arbeid i Ungarn som jeg også vil ta for meg i neste kapittel.

I mars 2020 da koronaepidemien herjet som verst, gav det ungarske regimet seg selv mulighet for å styre gjennom dekret på ubestemt tid uten å måtte rådføre seg med parlamentet. De fikk 2/3 av stemmene og sikret seg dermed politisk kontroll over opposisjonen. Statsminister Viktor Orbán har med dette i prinsippet skaffet seg selv ubegrenset makt som han selv bestemmer når skal opphøre (NRK 2020). Dette er naturligvis en farlig utvikling. Det er lett å trekke slutninger til andre historiske ledere som har hatt like stor kontroll over egen befolkning som Hitler i Tyskland før andre verdenskrig. Slik sett kom koronakrisen beleilig for Orbán og hans Fidesz- parti da krisen gjorde det mulig å skaffe seg ubegrenset makt uten mye motstand. Jeg vil gå nærmere inn funnene av endringene og innskrenkningene av den utøvende makt i drøftingskapitlet.

En av årsakene til Orbáns suksessfulle valg i 2010 var hans anklager om at den sittende sosialistiske regjeringen gjorde at den økonomiske nedgangen under finanskrisen rammet Ungarn svært hardt. Han gikk så til valg med løfte om å ta tilbake kontrollen over Ungarns økonomi fra utenlandske aktører (Shattuck 2019). Neste kapittel vil se nærmere på dette aspektet.

Det er også hendelser som viser at akademiske institusjoner står i fare. I 2019 ble Central European University presset til å flytte fra Budapest til Wien på grunn av juridisk og politisk press fra den ungarske regjeringen. Universitet er kjent som et av de beste utdanningsinstitusjonene i regionen. Den økende autokratiseringen har gjort mulighetene for å drive forskning og undervisning vanskelig på grunn av politiske restriksjoner. Dette er ikke bare skadelig for individenes frihet, men er også til hinder for innovativ økonomi (Lührmann og Lindberg 2020:20).

Jeg har sett nærmere på János Simons fagartikkel utgitt av Central European Papers i 2014 som tar for seg Ungarns politiske og sivile kultur. Han mener at flere tiår under autoritære

regimer førte at de fleste borgerne i landet ikke involverte seg på noen måte i beslutningstaking eller påvirkning av den politiske agendaen. Selv under den demokratiske prosessen med installering av demokratiske institusjoner og lovverk var sivilsamfunnet ikke involvert i prosessene. Nye og gamle politiske eliter forhandlet dette mellom seg selv uten å rådføre seg med borgerne om hvordan de ville at demokratiet skulle utvikle seg og at disse elementene i stor grad har vedvart fram til i dag. (Simon 2014). Dette er interessante påstander jeg vil se nærmere på i neste kapittel.

7.0 Drøfting.

I sin studie av de to tidligere reverseringsbølgene nevner Huntington flere nøkkelfaktorer som han mener kan være årsaker til autokratisering i en stat. Han viser først til at manglende demokratiske verdier både i befolkningen og hos eliten kan føre til autokratisering (Huntington 1991:290). Media er en viktig kilde til kunnskap om politiske beslutninger og kan fungere som et sted for diskusjon, kritikk og meningsytring. Pressen er derfor nødvendig i et demokrati og blir ofte referert til som «den fjerde statsmakt» i sin rolle med å avdekke maktmisbruk, sette politisk dagsorden og påvirkning av meningsdannelse.

En av de viktigste elementene for å kontrollere borgerne i et land er å begrense innbyggernes tilgang til informasjon og kritiske røster og en effektiv måte å gjøre det på er innskrenkninger av pressefrihet. Det ungarske mediekontrollsystemet er nøye konstruert for å avskrekke enhver form for gransking av sittende regjering og fremstille makthaverne i et gunstig lys for befolkningen. Dette er åpenbare udemokratiske holdninger blant makthaverne slik Huntington forklarer i sin forskning og et klart tegn på at autokratiseringsprosessen nå finner sted i Ungarn.

I kontrast til andre autokratiske regimer hvor vold og fengsling av journalister har funnet sted, har den ungarske regjeringen avholdt fra dette og heller tatt i bruk andre strategier for å kontrollere medias friheter. Gjennom å forstumme den kritiske pressen ved å forsettlig manipulere mediemarkedet- gjennom tvangsnedlegging eller regjeringsovertagelse av tidligere uavhengige medier samt delegitimering av journalister, har store deler av befolkningen blitt avkuttet fra tilgangen til kritiske nyheter og informasjon av regjeringen. Regjeringen med Viktor Orbán og Fidesz- partiet i front har over tid bygd opp et pro-regjerings medieimperium som har som formål å operere som en massiv propagandamaskin hvor kritiske røster systematisk blir slått ned på (European Federation of Journalists 2019).

Både Lührmann og Lindberg samt Cassani og Tomini fremhever i sine studier at dagens autokratisering framstår som mer gradvis enn tidligere. Ved å opprettholde en fasade av tilsynelatende mediepluralisme kan Ungarn tilbakevise for omverden at pressefriheten i landet er forvitret. Som i et intelligent sammensatt spindelweb av kontroll forespeiler de befolkningen den sannheten de selv ønsker skal formidles. Misvisende proklamerer myndighetene at flere uavhengige medier fremdeles er markedsledende, noe som ikke viser seg å stemme. Omtrentlig 80 prosent av markedet for nyheter om politikk og offentlige anliggender er finansiert av staten eller personer og selskaper som støtter den sittende

regjeringen i følge European Federation of Journalists (European Federation of Journalists 2019).

Fragmenteringen mellom pro- regjeringsmedier og uavhengige medier har i følge rapporten til European Federation of Journalists erstattet ideologiske skillelinjer. De få gjenværende selvstendige mediene i Ungarn blir til stadighet utsatt for offentlig svertkampanjer hvor de blir stemplet som politiske aktivister, «Ungarn-hatere», utenlandske agenter eller forrædere av nasjonen. Økonomisk tilskudd er avskåret nærmest til et ikke-eksisterende nivå for å tvinge mediene til underkastelse på samme tid som regjeringen selv bevilger kolossale summer av skattebetalernes penger til egenkontrollerte medier (European Federation of Journalists 2019). Ungarske journalister melder om utstrakt sensur, kontroll og overvåkning i en grad som ikke har funnet sted siden kommunismens fall. De er utsatt for diskriminering, nektet tilgang til offentlig informasjon, boikottet fra offentlige begivenheter og i stor grad forhindret i å kommunisere med offentlige tjenestemenn. Allmennkringkasteren er nå blitt omgjort til statskringkaster som igjen er kontrollert av regjeringen. Et fåtall av kritiske og uavhengige medier finnes enda, men de er under enormt press og lider stort på grunn av innskrenkinger av økonomiske ressurser. Deres geografiske begrensinger til områder rundt hovedstaden gjør at majoriteten av landets befolkning ikke har tilgang på informasjonen de forsøker å formidle. Lesere og seere som ikke aktivt oppsøker alternative nyhetskilder på nett, blir i hovedsak servert informasjon som er nøye konstruert av regjeringen med tanke på at myndighetene kontrollerer både avis-, radio- og tv-markedet. Ved å gjøre dette kan man trekke slutninger om at den ungarske regjering med overlegg ønsker å tildele store deler av befolkningen rollen som «parochials» etter beskrivelse av Almond og Verba. Dette er borgere som i liten grad har mulighet til å delta eller påvirke politikken de omgir seg med.

I tillegg er påvirkningskraften til den uavhengige pressen kraftig redusert siden enhver form for journalistiske undersøkelser av regimet helt enkelt blir ignorert av statsapparatet ved bruk av uformell myndighetskontroll over viktige og sentrale institusjoner, herunder også aktorembetet. I stedet blir den uavhengige pressen heller tvunget til å drive utstrakt fakta sjekking og forsøker å motarbeide myndighetenes bevisste feilinformasjon. Dette gjør at de blir fratatt muligheten til å bestemme dagsordenen og hindrer dem i å utføre sin rolle som den fjerde statsmakt og som varslerorgan. I stedet preges hverdagen til journalistene i Ungarn som jobber for uavhengige nyhetskilder av økonomisk stress, frykt for arbeidsledighet, selvsensur og byråkratisk trakassering- alle elementer som skader yrket betraktelig (European Federation of Journalists 2019).

EUs passivitet overfor Ungarn i denne saken fører ikke bare til undergravingen av media som et viktig element i demokratiet, men kan i verste fall føre til en dominoeffekt hvor andre stater rettferdiggjør sine innskrenkninger på samme område (European Federation of Journalists 2019). Hvis det er slik at Ungarn lykkes i å eksportere denne illiberale mediemodellen kan det sette pressefriheten i fare i hele regionen ved at andre stater i Sentral- og Øst-Europa som står i fare for å autokratiseres adopterer samme strategi. I tillegg kan EUs handlingslammelse undergrave organets egen innsats for å fremme og forsvare pressefrihet i andre områder i verden. Huntington advarte mot dette i sin forskning da han presenterte sine observasjoner av autokratiseringsbølger. Han refererte til fenomenet som «snowball-effekten» hvor en stats autokratiseringsårsaker kunne adopteres av andre stater i området (Huntington 1991).

Det kan se ut til at Ungarns demokratiske røtter ikke stikker særlig dypt. Dette kommer tydelig fram ettersom Viktor Orbán de siste ti årene har dratt Ungarn bort fra demokrati ved å opprette et undertrykkende og mer autoritært regime som framstår som et demokrati. Både Huntington samt Cassani og Tomini fremhever i sitt arbeid at autokratiseringsprosessene som pågår nå kan ta en annen form enn tidligere. Kanskje har Ungarn vært et svakt eller illiberalt demokrati hele tiden slik Huntington foreslår i sin studie av nyopprettede demokratier? Slike stater har i så fall mindre forutsetning for å klare å gjennomføre en suksessfull demokratisering. (Huntington 1991). Et eksempel på denne udemokratiske tilnærmingen er introduksjonen av den reviderte arbeidsloven. Rundt årsskiftet 2018-2019 ble en rekke demonstrasjoner rettet mot regjeringen avholdt i Budapest og andre byer på bakgrunn av den nye arbeidsloven som ble innført. På folkemunne ble den omtalt som «slave-loven» da den fastslo at arbeiderne kunne bli tvunget til å jobbe dobbelt så mye overtid som tidligere og risikere å må vente hele tre år på å få betalt. Loven skulle kompensere manglende på arbeidskraft- et resultat av den stadige utvandringen fra Ungarn og lave fødselstall. (BBC 2018). I løpet av årene Orbán har sittet ved makten har nesten en million unge og faglærte ungarere emigrert til utlandet grunnet høyere lønninger.

Videre har regjeringens anti- immigrasjonslover ført til at arbeidskraft fra utlandet har blitt stanset (Walker 2018). Dette under dekke av at Ungarns suverenitet er under angrep fra utenlandsk påvirkning. Denne ultra nasjonalistiske tilnærmingen frir til befolkningens vonde historiske opplevelser av utenlandsk dominans over den ungarske befolkningen. Loven er en del av en rekke lover som Ungarns parlament vedtok i 2018. Deler av loven legger til rette for å kriminalisere borgere eller grupperinger som tilbyr å hjelpe ulovlige innvandrere med å søke asyl. Dette minimerer mulighetene for ikke-statlige frivillige organisasjoner (NGOer) å ta del

i asylsaker til fordømming fra både EU og menneskerettighetsgrupper. Loven som blir omtalt som «Stopp Soros»-loven legger til rette for at alle som hjelper illegale migranter med å få opphold i Ungarn risikerer fengselsstraff. I tillegg vedtok parlamentet en grunnlovsendring som sier at en «fremmed befolkning» ikke kan bosette seg i Ungarn (Walker 2018).

Dette kan oppfattes som et stikk til EUs migrantkvoteplan som har vært særlig aktuell etter migrantkrisen i 2015. Fidesz- regjeringen hevdet det ungarske folket forventet at staten tok ansvar og sørget for at landet ikke ble overfylt av ulovlige innvandrere. Ved å utnytte den ungarske befolkningens minner fra strømmen av muslimske flyktninger som kom under migrantkrisen, appellerte Orbán til nasjonalistiske holdninger for å beskytte sine egne grenser og hevdet han innførte loven for å beskytte den kristne befolkningen i Europa. I tillegg til loven ble et massivt gjerde bygget langs Ungarns grenser for å hindre migrantenes rute gjennom Ungarn. Som nevnt under kapittelet av Huntington advarer han om at stater, spesielt stater som tidligere var underlagt Sovjet, hadde dyp nasjonalistisk kultur blant befolkningen og at disse statene sto i fare for å reversere mot nasjonalistiske regimer (Huntington 1991:293). Inglehart understreket i sine observasjoner viktigheten religion har, spesielt i jordbrukssamfunnene utenfor de store byene. I disse områdene fyller religionen en rolle som erstatter utdanning, forskning og massemedia i stor grad (Inglehart 1988:1223). Med tanke på at majoriteten av landets befolkning er bosatt utenfor de store byene er det lett å trekke slutningen om at disse sosiale og politiske holdningene er utbredt. Med sine 9,7 millioner innbyggere bor kun 6 % i urbane strøk (FN 2017). Igjen vil jeg vise til Almond og Verbas teori om «parochials» ved at det kan se ut til at de aller fleste innbyggerne i Ungarn faktisk faller innunder denne kategorien.

Da koronakrisen var et faktum gav det ungarske regimet seg selv anledning til å styre ved dekret. Det vil si at de ikke trenger parlamentets godkjenning under dekke av unntakstilstand. Statsminister Orbán har med dette fått ubegrenset makt som han selv bestemmer når skal opphøre (NRK 2020). Det er stor risiko for at slike unntakslover blir forlenget utover det som er nødvendig og kan føre til lovene blir brukt til andre hensikter og formål. Makthavere kan dermed endre posisjon i politisk kontroversielle saker slik som den nye kjønnsloven som nylig ble innført. Loven forbyr nå juridisk endring av kjønn, noe som gjør at transkjønnede ikke lengre har mulighet til å definere eget kjønn. Den nye loven definerer kjønn som «biologisk kjønn basert på primære kjønnskarakteristikker og kromosomer» og kan føre til at transpersoner blir diskriminert (Walker 2020). Denne loven gir innskrenkninger i personlig

frihet, og er en krenkelse av internasjonale menneskerettigheter. Huntington advarer i sine studier om at svikt i de demokratiske institusjonene og endringer i lovverk kan være med på å føre demokratier mot et autoritært regime.

Etter to tiår med demokratisk utvikling som gav et parlamentarisk system, pressefrihet, opprettelsen av et uavhengig rettsvesen og økende samfunnsdeltakelse, slo finanskrisen i 2008 ned og rammet Ungarn hardere enn mange andre land i regionen. Arbeidsledigheten gikk opp og den økonomiske utviklingen gikk ned. Dette førte til at mange innbyggere ikke lenger følte den store optimismen demokratiseringen hadde ført med seg da enkelte ikke hadde det bedre enn i kommunismes dager. Dette førte igjen til en økt vekst av nasjonalistiske tankesett, spesielt på landsbygda hvor fremmedfrykt hadde sterke røtter (Shattuck 2019). Dette kan tyde på at Ungarns allerede svake demokrati gjorde det lettere for Orbán å ta kontroll. Inglehart viser til den sterke koblingen mellom økonomi og politisk kultur i sine studier (Inglehart 1988:1218). Om det er slik at borgere oppfatter den forventede økonomiske veksten som ble lovet ved innføringen av demokrati som fraværende, kan tilliten til de demokratiske institusjonene bli svekket. Også Huntington tar opp dette tema i sine studier og peker på at økonomiske tilbakeslag kan undergrave demokratiets legitimitet og at man i slike tilfeller må forvente en reversering til autoritære regimer.

Viktor Orbán fungerte som statsminister mellom 1998 og 2002 hvor han styrte landet mot medlemskap i NATO og EU. Men da ungarnene igjen gikk til urnene i valgene i 2002 og 2006 mistet han makten til Sosialistpartiet hvorpå han begynte å lede sitt eget parti kraftig mot høyre. Den tidligere statsministeren reagerte med sinne og la skylden på media og demokratisk pluralisme. Jozsef Debreczeni, som både har fungert som rådgiver til Orbán og skrevet en biograf om han, uttalte til The New York Times at “De sier at makten ødelegger gode politikere. Med Orbán var det ikke tilfelle. Det var tapet av makt som gjorde det” (Kingsley 2018). Han gikk deretter inn for å legge en plan som gjorde at om han kom til makten igjen så skulle han ikke miste den. I løpet av denne tiden ble han mer og mer nasjonalistisk og religiøs. I sin valgkamp i 2010 endret Orbán strategi ved å fyre opp under misnøyen med det sosialistiske styret under finanskrisen i 2008. Han anklaget utenforstående som undertrykkere og rørte med dette ved ungarernes historiske sorg over å ha blitt dominert av ulike utenlandske regimer. Orbán lovet å ta tilbake den økonomiske kontrollen over landet som siden 1989 hadde tillatt utlendinger å overta deler av den ungarske industrien. Folkets forventninger til demokratiseringsprosessen og hvilke frukter den ville bære møtte ikke

forventningene hevdet den tidligere ungarske seniorrepresentanten til EU Laszlo Andor (Shattuck 2019). Inglehart uthever i sine studier samhandlingen mellom politisk kultur og økonomi. Han poengterer at viljen til opprettholdelsen av demokratisk kultur kan i stor grad bli påvirket av økonomisk stagnasjon (Inglehart 1988:1205).

Jeg nevnte i analysedelen min at den akademiske friheten i Ungarn også er under angrep. Central European University i Budapest ble grunnlagt i 1993 av den ungarsk-amerikanske filantropen George Soros med mål om å utdanne elitene fra de tidligere postkommunistiske statene til et mer åpent og demokratisk samfunn. Soros var selv student ved London School of Economics and Political Science og var Viktor Orbáns mentor da han i sine yngre dager forfektet verdiene ved et demokratisk samfunn. Universitetet ble raskt ansett som en av de beste i regionen. Etter mer enn 25 år ble universitetet i 2019 tvunget til å flytte sin virksomhet til Wien. Dette har aldri skjedd før av et medlemsland i EU og vakte sterke reaksjoner. Tvangsflyttingen kom som følger av en ny lov som i 2017 forbød utenlandsk akkrediterte studieprogram i Ungarn om universitetet ikke hadde en campus i sitt opprinnelsesland. Universitetet har både ungarsk og amerikansk akkreditering og tilbyr hovedfag innenfor statsvitenskap, juss og humanistiske fag. Universitetets mål er å lette overgangen fra diktatur til demokrati i Sentral- og Øst- Europa (Redden 2018). At et universitet hvis mål er å utdanne studenter i demokratiske verdier, menneskerettigheter og juss blir forvist på denne måten er naturligvis svært alvorlig. Ikke bare går dette ut over den akademiske friheten men også fordi dette viser at borgerne i Ungarn med overlegg blir nektet undervisning hva gjelder demokratisk tenkning. Spesielt kynisk er det med tanke på at det var nettopp George Soros som sørget for at Viktor Orbán fikk sin utdanning i nettopp disse fagene selv.

Angående elementet om politisk kultur så uttaler tidligere president for Central European University i Budapest John Shattuck at han gjennom sine syv år i Ungarn var vitne til hvordan den politiske kulturen i landet har vært det største hinderet for demokratisk utvikling. Ungarere har gjennom historien vært underlagt en autoritær dominans både av mongolere, ottomanere, russere, facister og etter den andre verdenskrig- kommunisme. Han forfekter at den psykologiske arven etter de ulike autoritære regimene som har eksistert i landet har hindret veksten av samfunnsdeltakelsen som er forutsetningen for opprettholdelsen av et demokrati. Han hevder videre at frivillighetsarbeid og medmenneskelig tillit ikke har høy status (Shattuck 2019). I følge Almond og Verba er dette viktige egenskaper borgerne må

inneha for at et demokrati skal kunne opprettholdes. Fraværet av denne borgerånden kan i så måte være et hinder som i kulissene har lagt til rette for at demokratiet kunne blomstre. Uten en sterk «civic culture» forvitrer demokratiet, noe både Huntington og Inglehart også forfekter er viktige faktorer i opprettholdelsen av demokratiet.

János Simons studier av den politiske kulturen i Ungarn må også sies å være relevant for denne oppgaven. Han har ved hjelp av både regresjonsmålinger og casestudier observert den sosiale og politiske kulturen i landet de siste førti årene. Han mener å finne bevis for at flere årtier av undertrykkende regimer har ført til at nedarvede holdninger og verdier i stor grad ikke har endret seg, og i den grad de har det er det til det verre. Inglehart påpeker i sine studier at kulturelle mønster i befolkningen tar tid å endre (1988:1205). Ved at demokratiske verdier og kultur ikke har fått rotfeste kan gamle holdninger i stor grad føres videre eller hindre utviklingen av demokratiske verdier og tankesett.

I følge Simons observasjoner utspant det seg en massiv svikt i inkorporeringen av borgernes ønsker og tilgang til opprettelsen av de demokratiske institusjonene. Han viser til at den nye politiske eliten ved innføringen av demokratiet hverken hadde ønsker om å stille den avtroppende regjeringen til ansvar for tidligere undertrykkende handlinger og tortur og at de i stor grad forhandlet med denne regjeringen. Han viser til at tidligere politiske maktpersoner med tiden igjen fikk innpass i politiske slutninger og maktposisjoner (Simons 2014:171). I så måte er det hverken tegn på et reelt regimeskifte eller grunn til å tro at borgerne får følelsen av at gamle og vonde følelser blir tatt alvorlig. Simons observerte at fra 1990 og fram til årtusenskiftet så økte mistilliten til politikerne. I 1999 svarte hele 80% av befolkningen at de ikke følte de kunne stole på politiske maktpersoner. (Simons 2014:172). Dett er etter min mening ekstremt høye nivåer av politisk mistillit. Det er derfor vanskelig å se for seg at demokratiseringen i utgangspunktet kunne bli en suksess om tilliten er så lav. Videre undersøkte han borgernes oppfatning av deres muligheter for innflytelse i politikken og hvorvidt de politiske aktørene forsøkte å sette seg inn i befolkningens ønsker. Også her viste indikatorene av borgerne oppfattet seg selv som overflødig og ignorert. Simons observerte også at variablene som målte holdninger og verdier over de siste 20 årene i veldig liten grad hadde endret seg (Simons 2014:175). Dette kan tyde på at rigide, tradisjonelle og konservative holdninger tar lengre tid å endre enn tidligere antatt. Videre så han tegn til at borgerne opplevde korrupsjon blant makthaverne som økende. Faktisk økte respondentenes oppfattelse av utbredt korrupsjon fra 33% i 1990 til hele 77% i 2010. I tillegg meldte

respondentene om økende polarisering, større grad av utrygghet og følelsen av å være ekskludert fra politisk innflytelse (Simons 2014:183).

Dette kan bety at de aller fleste i stor grad ikke opplevde at demokratiet gav et mer åpent og inkluderende samfunn, men at det heller økte avstanden mellom politiske beslutningstakere og innbyggerne. En av Huntingtons nøkkelfaktorer for årsaker til reversering er nettopp ekskluderingen av vanlige borgere fra politisk påvirkning og makt. Om borgerne i stor grad føler seg oversett er det naturlig å tro at de heller ikke føler seg forpliktet til de demokratiske institusjonene slik Inglehart mener er avgjørende for opprettholdelsen av demokratiske institusjoner og regimer.

8.0 Oppsummering.

Denne oppgaven ville se nærmere på autokratisering i Ungarn og hvorvidt den politiske kulturen blant borgerne og makteliten kunne være en pådrivende kraft. Jeg observerte flere elementer som støtter dette. Jeg hevder det er bevis for at Ungarn er på vei mot et autoritært regime og at befolkningens holdninger i stor grad er pådriver for prosessen. Jeg vil likevel påpeke at majoriteten av landets befolkning etter Almond og Verbas inndeling av samfunnsgrupper faller inn under gruppen «parochials». Man kan derfor argumentere for at de uvitende eller ufrivillig er årsak til den pågående prosessen.

I løpet av de siste 10 årene har Ungarn gått fra å være et liberalt demokrati til å kunne klassifiseres som et elektoralt autokrati etter definisjonen gitt av Cassani og Tomini. Det avholdes fremdeles frie valg men funnene viser at den sittende regjering i aller høyeste grad sørger for at utfallet av valgene ikke går mot deres ønsker. Dette gjøres mulig ved at makteliten har tatt over det meste av medielandskapet, utstrakt trakassering av journalister og opposisjonen og nå nylig endring av lovverk som er i regjeringens favør.

Mine observasjoner viser at borgerne har begrenset tilgang på kritiske medier og innehar lite kunnskap om demokratiske prosesser og i stor grad har blitt nektet å ta del under opprettelsen av de demokratiske institusjonene. Simons studier om den politiske kulturen i Ungarn viser at den politiske kulturen i Ungarn på mange måter er preget av tiden før Sovjetunionens fall og at disse udemokratiske holdningene er dypt forankret og ikke har fått tid til å endre seg til det bedre.

Men prosessen fra et demokrati til autokrati er omdiskutert i fagmiljøet. Mye av dette kommer av at reverseringen mot autokratiske regimer i dag forløper annerledes enn tidligere.

Huntingtons studier av demokratiske bølger og reverseringer observerte overgangen fra demokrati til ulike former for autokrati ofte som brå og brutale, gjerne med hjelp av coup d'état. Skillene mellom demokrati og autokrati var synlige, åpenbar og kanskje til og med lettere å forutse enn det er i dag. I løpet av arbeidet med oppgaven har jeg observert at autokratiseringsprosessen er mye mer diffus og uhåndgripelig enn tidligere bølger av reversering. Lührmann og Lindberg presiserer dette i sin forskning og viser til at gradvise endringer i lovverk, innstramminger i pressefrihet og personlig frihet ikke bare gjør det vanskelig for forskere innenfor studiet å konkludere, men også kanskje for befolkningen det gjelder. Når endringene implementeres gradvis, gjerne under skalkeskjul av eksterne trusler

som må hankses med, kan det se ut til at befolkningen i stor grad ikke forstår omfanget av forandringene før det er for sent. Ved å appellere til dype, nasjonalistiske verdier i befolkningen og rippe opp i historiske sår ved påminnelsen av Ungarns tidligere rolle som undertrykt av eksterne krefter, kan dette oppleves av befolkningen som legitimt. Dette er en stor del av deres nedarvede politiske kultur og den lar seg ikke endre lett.

Huntingtons studier av demokratiske og reverserende bølger er svært aktuell til tross for at han utgav sine observasjoner for snart 30 år siden. Hans nøkkelfaktorer for årsaker til autokratiseringsprosesser er fremdeles relevant og kunne forklare årsaksmekanismene til autokratiseringen i Ungarn. Ingleharts forskning gav også gjeldende relevans. Hans forståelse av viktigheten religion og dype nasjonalistiske holdninger har forklarer mye av den politiske kulturen i Ungarn. Hans påstander om at den politiske kulturen og økonomien reflekterer hverandre var viktig i forståelsen for hvordan de demokratiske institusjonene gradvis har forvitret. Almond og Verbas studie gav innsikt i hvordan inndelingen av befolkningen basert på kunnskap om demokratiske prosesser er viktig for videreførelsen av demokratiet. Cassani og Tominis beskrivelse av de ulike typene autokratisering var opplysende. Deres inndeling gav innsikt i de ulike formene for reversering og gjør det lettere å få oversikt over hvor alvorlig en stats autokratisering er. Per dags dato er Ungarn fremdeles klassifisert som et elektoralt autokrati. Det er den «mildeste» typen for autokratisering etter deres definisjon.

Man vet imidlertid ikke om Ungarns maktelite stopper der. Huntington forklarte at den tredje reverseringsbølgen kan ta andre former enn tidligere ved at regimene tilpasser seg tiden de eksisterer i. Det er derfor mye usikkerhet rundt hvorvidt Ungarn og andre autokratiserende stater blir mer lukket og tilslutt gjennomgår en full reversering til et lukket autokrati eller ikke. Jeg sier meg enig i Cassani og Tominis forslag om at det må satses på studier innenfor allerede eksisterende autokratier for å best kunne forstå autokratiseringsprosessene og dens utfall.

9.0 Litteraturliste.

BBC (2018). «Hungary president signs controversial slave law», leder. Hentet 10.05.2020 fra <https://www.bbc.com/news/world-europe-46637216>

Cassani, Andrea og Luca Tomini (2018). *Reversing regimes and consepts: from democratization to autocratization*. European Political Science 2018.

Dahl, Robert A. (2020). *Store Norske Leksikon*. Hentet 20.04.2020 fra https://snl.no/Robert_A._Dahl

European Federation of Journalists (2019). «Hungary dismantles media freedom and pluralism». Hentet 10.05.2020 fra <https://europeanjournalists.org/blog/2019/12/03/new-report-hungary-dismantles-media-freedom-and-pluralism/>

FN (2017). Befolkning i byområder i Ungarn. Hentet 13.05.2020 fra <https://www.fn.no/Statistikk/Befolkning-i-byomraader?country=361>

Fuchs, Dieter (2007). «The Political Culture Paradigm.» I Dalton, Russel J. og Hans-Dieter Klingemann (ed.) *The Oxford Handbook of Political Behavior*, 160-163. Oxford University Press New York.

Huntington, Samuel P. (1991). *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. New Haven: University of Oklahoma Press. 16-295.

Inglehart, Ronald F. (1998). «The Renaissance of Political Culture». *American Political Science Review*, 82:1203-30.

Kingsley, Patrick (2018). «How a liberal dissident became a far-right hero in Hungary and beyond». Hentet 10.05.2020 fra <https://www.nytimes.com/2018/04/06/world/europe/viktor-orban-hungary-politics.html>

Lührmann, Anna og Staffan I. Lindberg (2019). «A third wave of autocratization is here: what is new about it?» *Democratization*, Volume 26, 2019- Issue 7. Hentet 19.04.2020 fra <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13510347.2019.1582029>

Lührmann, Anna og Staffan I. Lindberg (2020). «Autocratization Surges- Resistance Grows. *Democracy Report 2020*». Hentet 19.04.2020 fra https://www.v-dem.net/media/filer_public/f0/5d/f05d46d8-626f-4b20-8e4e-53d4b134bfcf/democracy_report_2020_low.pdf

NRK (2020). «Dyster demokratitrend forsterkes i koronakrisen», leder. Hentet 06.05.2020 fra https://www.nrk.no/urix/dyster-demokratitrend-forsterkes-i-koronakrisen-1.15004758?fbclid=IwAR1eBDMwBIHCAHoIOFavgzT9y4Umjdga6BqT3VWuYNfbzI2VSD6Tdu_jpck

Redden, Elisabeth (2018). «Central European U forced out of Hungary». Hentet 19.05.2020 fra <https://www.insidehighered.com/news/2018/12/04/central-european-university-forced-out-hungary-moving-vienna>

Shattuck, John (2019). «How Viktor Orbán degraded Hungary's weak democracy». Hentet 10.05.2020 fra <https://theconversation.com/how-viktor-orban-degraded-hungarys-weak-democracy-109046>

Simon, János (2014). «Non-Participative Political Culture in Hungary – Why are the Participatory Pillars of Democratic Political Culture Weak in Hungary?». *Central European Papers*, Issue 1, volume 2. 167-188.

Sodaro, Michael J. (2008). *Comparative Politics. A Global Introduction*. The McGraw-Hill Companies Inc. New York. 3rd edition. 295-305.

Varieties of Democracy (2020). *Variable Graph*. Coppedge, Michael, John Gerring, Carl Henrik Knutsen, Staffan I. Lindberg, Jan Teorell, David Altman, Michael Bernhard, M. Steven Fish, Adam Glynn, Allen Hicken, Anna Luhrmann, Kyle L. Marquardt, Kelly McMann, Pamela Paxton, Daniel Pemstein, Brigitte Seim, Rachel Sigman, Svend-Erik Skaaning, Jeffrey Staton, Steven Wilson, Agnes Cornell, Nazifa Alizada, Lisa Gastaldi,

Haakon Gjerløw, Garry Hindle, Nina Ilchenko, Laura Maxwell, Valeriya Mechkova, Juraj Medzihorsky, Johannes von Römer, Aksel Sundström, Eitan Tzelgov, Yi-ting Wang, Tore Wig, and Daniel Ziblatt. 2020. "V-Dem [Country–Year/Country–Date] Dataset v10". Varieties of Democracy (V-Dem) Project. <https://doi.org/10.23696/vdemds20>. Variable graph hentet 18.05.2020.

Walker, Shaun (2018). «Hungary passes anti-immigrant «Stop Soros» law». Hentet 09.05.2020 fra <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/20/hungary-passes-anti-immigrant-stop-soros-laws>

Walker, Shaun (2020). «Hungary votes to end legal recognition of trans people». Hentet 20.05.2020 fra <https://www.theguardian.com/world/2020/may/19/hungary-votes-to-end-legal-recognition-of-trans-people>

Østerud, Øyvind (2007). *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Universitetsforlaget Oslo. 4.utgave. 20, 194-196.

